

เทคนิคการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้มีเอกภาพ (Unity)

อย่างร่วมมือบนความหลากหลายและยุ่งเหยิง

Techniques of Jointly Creating a Unified Piece of Artwork Based
on Variety and Disorder

สมศักดิ์ ศิริวิโรจน์สกุล¹

Somsak Sirivirojsakul¹

บทคัดย่อ

ทักษะการทำงานกลุ่มเป็นทักษะที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข การทำงานศิลปะสามารถช่วยเสริมสร้างทักษะการทำงานกลุ่มให้กับผู้สร้างผลงานได้ ด้วยการสร้างศิลปะ All for One-One for All โดยใช้เทคนิคศิลปะการต่อภาพหลายความคิด (Jigsaw Art from Many Mind) เพื่อสร้างผลงานขนาดใหญ่ให้มีเอกภาพ (Unity) เกิดความงาม (Value) ภายใต้การแสดงออกทางศิลปะอย่างเป็นอัตลักษณ์ของแต่ละคนที่มีความหลากหลายของแนวคิด ทักษะ และประสบการณ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม จนกลายเป็นผลงานขนาดใหญ่ที่สวยงามอย่างมีเอกภาพ การสร้างงานด้วยเทคนิคนี้มี 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างเส้นอิสระ 2) การตัดแบ่งผลงาน 3) การวาดภาพและระบายสี 4) การต่อผลงาน และ 5) การจัดแสดงผลงาน การสร้างงานศิลปะ All for One-One for All ด้วยเทคนิคศิลปะการต่อภาพหลายความคิด ช่วยให้ผู้สร้างผลงานสร้างงานศิลปะได้อย่างมีเอกภาพ ผักผ่อนทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักแบ่งหน้าที่รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และที่สำคัญคือทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานศิลปะของกลุ่ม และภาคภูมิใจในผลงานศิลปะของตัวเองอันเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของกลุ่ม

คำสำคัญ: เอกภาพทางศิลปะ / งานศิลปะ ALL FOR ONE - ONE FOR ALL / ศิลปะการต่อภาพ

หลายความคิด

Article Info: Received 21 March, 2018; Received in revised form 25 May, 2018; Accepted 8 March, 2019

¹ อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม อีเมล: somsak.s@chula.ac.th

Teacher, Department of Visual Art, Chulalongkorn University Demonstration Elementary School Email: somsak.s@chula.ac.th

Abstract

Team working is a necessary skill for a harmonious society. Artwork can help strengthen teamwork by creating “All for One – One for All” artwork using the “Jigsaw” concept (Jigsaw Art from Many Mind) is a method of producing a large piece of artwork which comprises unity, beauty and value with the unique identity of each participant being an integral part of the end result. There are five steps involved in Jigsaw Art, namely: 1) drawing the lines, 2) cutting out the shapes, 3) drawing and painting, 4) connecting the jigsaw pieces back together, and 5) showing the product of art. Using the context of “All for One – One for All” enables artists to work together in harmony, learn how to distribute work to others, take responsibility for their own pieces of the jigsaw and most importantly, everyone involved will share pride in their work of art and also take pride in the individual piece each artist produces which plays an important role in the finished product.

KEYWORDS: UNITY / ALL FOR ONE-ONE FOR ALL / JIGSAW ART FROM MANY MIND

บทนำ

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นนั้นย่อมเกิด “ความงาม” ซึ่งความงามนั้นมาจากความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขององค์ประกอบศิลป์ ทั้งด้านรูป ลักษณะ และเนื้อหาเรื่องราว ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ก็คือ ความเป็นเอกภาพ เอกภาพเป็นหลัก และเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเอกภาพมีหน้าที่ จัดกลุ่ม องค์ประกอบ เพื่อแสดงแนวคิดให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้งโครงสร้างและเนื้อหา เอกภาพนำมาใช้เพื่อแสดงวัตถุประสงค์หนึ่งของการสร้างผลงาน ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดเอกภาพของงาน เกิดการประสานหรือจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งเดียว เพื่อผลรวมอันไม่อาจแบ่งแยก ส่วนใดส่วนหนึ่งออกไป

การสร้างสรรค์งานศิลปะให้เกิดความสวยงาม และสามารถถ่ายทอดความคิดของผู้สร้างสรรค์ผลงาน สู่สายตาของผู้ชมได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ควรให้ความสำคัญกับความเป็นเอกภาพของผลงาน เพราะความเป็นเอกภาพทางศิลปะ คือ การประสานหรือการจัดระเบียบของส่วนต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้น เพื่อผลรวมอันเป็นหนึ่ง ซึ่งการสร้างงาน

ศิลปะ ก็คือการสร้างเอกภาพขึ้นจากความสับสน ยุ่งเหยิง จัดระเบียบ และดุลยภาพให้กับสิ่งที่ขัดแย้งกันเพื่อให้รวมตัวกันได้ ศิลปินจึงมีหน้าที่รวบรวมและจัดสรรองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนที่เป็นรูปและเป็นนาม ซึ่งมีความขัดแย้งกันโดยธรรมชาติ สร้างเป็นรูปทรงที่มีเอกภาพขึ้น เอกภาพในงานศิลปะนั้นมีด้วยกันอยู่ 3 ประการ คือ 1) เอกภาพของรูปความคิด คือ ภาพที่อยู่ในความคิด ซึ่ง การสร้างสรรค์งานศิลปะจะมีแนวเรื่องและรูปทรงประกอบอยู่ แนวเรื่องเป็นโครงสร้างทางจิต เป็นความคิดเริ่มต้นของงาน รูปความคิดนี้ต้องมีเอกภาพ มีความหมายในตัวเอง แล้วจึงผลักดันให้ศิลปินสร้างสรรค์รูปทรงให้มีเอกภาพขึ้น 2) เอกภาพของการแสดงออก คือ การแสดงออกที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน แน่นนอน และ มีความเรียบง่าย โดยที่งานชิ้นเดียวจะสามารถแสดงออกได้หลากหลายความคิด หลากหลายอารมณ์ ไม่ได้จะทำให้เกิดความสับสน และขาดเอกภาพ โดยการแสดงออกด้วยลักษณะเฉพาะของศิลปินแต่ละคน จะสามารถทำให้เกิดเอกภาพแก่ผลงานได้ 3) เอกภาพของรูปทรง คือ การรวมตัวกันอย่างมีดุลยภาพ และมีระเบียบขององค์ประกอบทางศิลปะ เพื่อให้เกิดเป็นรูปทรงหนึ่งที่สามารถแสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์ของศิลปินออกมาได้อย่างชัดเจน ซึ่งเอกภาพของรูปทรงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดต่อความงามของผลงานศิลปะ เพราะเป็นสิ่งที่ศิลปินใช้เป็นสื่อในการแสดงออกถึงเรื่องราว ความคิด และอารมณ์ ดังนั้นกฎเกณฑ์ในการสร้างเอกภาพในงานศิลปะเป็นกฎเกณฑ์เดียวกันกับธรรมชาติ (ชูลุด นิมเสมอ, 2557)

การทำงานศิลปะ มีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ เพราะศิลปะช่วยสนอง ความต้องการที่จะแสดงออกและสร้างสรรค์ เมื่อสร้างงานจนเกิดความสำเร็จก็มีความพึงพอใจ ซึ่งเป็นความภูมิใจในตนเอง เป็นความรู้สึกภายในของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงออกมาอย่างเปิดเผย โดยทำให้เห็นว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีความสามารถ และเกิดการยอมรับในตนเอง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง โดยความสามารถทางศิลปะและพฤติกรรม เป็นสิ่งหนึ่งที่จะสามารถนำมาวัดความภูมิใจในตนเองได้ (Harter, 1983 as cited in Joseph, 1994) ดังนั้น การสร้างสรรค์งานศิลปะ จึงมีส่วนช่วยให้เกิด ความภาคภูมิใจที่เกิดมาจากความภาคภูมิใจในตนเอง และความภาคภูมิใจที่เกิดขึ้นนั้นยังผลพลอยได้ให้เกิดความปิติมีความสุขตระหนักถึงคุณค่าของตนเองว่ามีความสำคัญ เห็นได้อย่างเด่นชัดจากตัวอย่างการทำงานศิลปะของเด็ก ๆ เมื่อพวกเขาทำงานศิลปะสำเร็จออกมาสักชิ้นหนึ่ง ใบหน้าของเด็ก ๆ จะมีรอยยิ้มที่แสดงออกถึงความภาคภูมิใจในความเชื่อมั่น

และสิ่งเหล่านี้จะช่วยผลักดันให้เป็นคนกล้าแสดงออกกล้าคิด กล้าทำอย่าง มีเหตุผล ศิลปะเด็ก คือ “ภาษาสากล” เช่นเดียวกับภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาท่าทาง ที่สามารถสื่อความหมาย ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย เนื่องจากศิลปะมีกิจกรรมหลายรูปแบบและสามารถเปลี่ยนแปลงให้ เหมาะสม กับระดับความสามารถเด็กทุกเพศทุกวัย กิจกรรมศิลปะจึงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือใน การสื่อความเข้าใจระหว่างเด็กๆ ทั่วโลก โดยไม่มีการจำกัดในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา ลัทธิทาง การเมือง หรือแบ่งชนชั้นใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าเด็กคนไหนจะมีความเฉลียวฉลาดหรือว่าโง่ มีฐานะ ร่ำรวย หรือยากจน ร่างกายปกติ หรือแม้แต่จะพิการ เด็ก ๆ ทุกคนก็สามารถแสดงออก ทางศิลปะได้ตามระดับความสามารถของแต่ละคน ถ้าหากมีโอกาสดำเนินการส่งเสริม ด้วยกิจกรรมทางศิลปะที่เหมาะสม เพราะเหตุว่ากิจกรรมศิลปะมีคุณลักษณะพิเศษ แตกต่างไป จากกิจกรรมในวิชาอื่นๆ กล่าวคือ มีธรรมชาติที่ยืดหยุ่นสูงและมีลักษณะหลายรูปแบบ ตลอดจนสามารถเลือกระดับกิจกรรมตั้งแต่ระดับที่ง่าย ไปจนถึงระดับที่ยาก เพื่อตอบสนอง กับระดับความสามารถของเด็ก ๆ ที่มีความแตกต่างกันได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ กิจกรรมทางศิลปะจึงนับว่ามีคุณค่ามหาศาลต่อ การพัฒนาเด็กในขอบเขตที่กว้างขวาง ครอบคลุมพัฒนาการด้านต่าง ๆ เช่น ทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม (เลิศ อำนันทะ, 2535)

มนุษย์ทุกคนมีความต้องการและความสามารถที่จะแสดงออกและสร้างสรรค์ศิลปะ อยู่ในตัวมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งถ้าได้รับโอกาสและการส่งเสริมที่เหมาะสมแล้ว ความสามารถนี้ก็ เจริญงอกงามขึ้นตามลำดับ ดังนั้น การจัดและส่งเสริมการแสดงออกทางศิลปะเด็กได้เป็นอย่างดี จึงเท่ากับได้ตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติ และยังเป็นการปลูกฝังทัศนคติอันดี เป็นรากฐานแห่งความรู้และความต้องการศิลปะในอนาคตของเขาเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2549) ดังนั้น การจัดกิจกรรมทางศิลปะ ควรให้ทุกคนได้มีโอกาส แสดงออกทางศิลปะอย่างเต็มที่ เพื่อเกิดการเรียนรู้ เกิดทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อการสร้างงาน ศิลปะ นอกจากนี้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ถ้าผู้สร้างสรรค์ผลงานมีโอกาสได้ทำงานร่วมกับ ผู้อื่น หรือทำงานเป็นกลุ่ม จะช่วยให้เสริมสร้างทักษะทางสังคม ผู้สร้างจะเรียนรู้ทักษะ การทำงานของบุคคลอื่น เรียนรู้แนวทางในการทำงานศิลปะ และเทคนิคอื่น ๆ มากขึ้น การทำงานคนเดียวอาจจะทำให้มีขอบเขตจำกัดทางความคิด หรือหากต้องการมีความคิด ที่หลากหลาย เราก็ต้องคิดให้เหมือนว่ามีหลายคนช่วยกันคิดอยู่ ซึ่งต้องใช้พลังงานทางความคิด

ในการทำงานมากกว่าเดิม จึงควรมีการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ นอกจากนี้ผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นจากหลาย ๆ คน จะสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของแนวคิด ประสบการณ์ และความสามารถที่แตกต่าง ในขณะที่เดียวกันทุกคนยังมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน ไม่สามารถขาดคนใดคนหนึ่งไปได้ และมีความภาคภูมิใจในผลของของตนเอง และผลงานของกลุ่ม

การศึกษาในทุกยุคทุกสมัยควรเน้นให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการทำงานกลุ่ม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และรับผิดชอบหน้าที่ต่อส่วนรวม เพราะการทำงานเป็นกลุ่มนี้ ทำให้เกิดการสื่อสารและความร่วมมือ และเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่มีความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล และเทคโนโลยีการสื่อสาร (Digital and communication technology) โลกในศตวรรษที่ 21 ต้องการทักษะของการสื่อสารและความร่วมมือที่กว้างขวาง เพราะทักษะความร่วมมือกับผู้อื่น ทำให้การทำงานมีความราบรื่น เกิดความเคารพและให้เกียรติผู้ร่วมงาน มีความยืดหยุ่นและช่วยเหลือประนีประนอมเพื่อการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกับผู้ร่วมงาน และเห็นคุณค่าของ บทบาทของผู้ร่วมงาน นำไปสู่การทำงานที่บรรลุเป้าหมาย และประสบความสำเร็จ ซึ่งการสร้างงานศิลปะแบบกลุ่มสามารถช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่มได้ ให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักการทำงานร่วมกัน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ และยังได้เรียนรู้ทักษะทางศิลปะจากเพื่อน อันจะส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างศิลปะ และภูมิใจในตัวเอง

ภาพ 1 การทำงานร่วมกันของนักเรียน

ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กซึ่งเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ก็ควรเน้นกิจกรรมที่ฝึกฝนให้ผู้เรียน กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก ซึ่งกิจกรรมศิลปะในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะให้นักเรียนทำงานเป็นรายบุคคล แต่ละคนจะแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองออกมาลงบนงานศิลปะตามประสบการณ์และแนวคิดของตัวเอง ผู้เรียนจะอยู่กับจินตนาการของตัวเอง ไม่เปิดโลกทัศน์ ดังนั้นการสอนศิลปะในชั้นเรียนควรมีโอกาสส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่มบ้าง เพราะการส่งเสริมศิลปะเด็กไม่ควรตั้งความมุ่งหวังที่ผลงานสำเร็จของเด็กมากนัก แต่ควรคำนึงถึงการแสดงออก และสิ่งสำคัญที่จะต้องพิจารณาคือ การประสานงานระหว่างเด็ก ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ เมื่อมีการแบ่งหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ จะช่วยป้องกันมิให้เด็กจำนวนมากเกิดความสับสน ซุลมุนวุ่นวาย จนบางครั้งเกิดการยื้อแย่ง รุกรานเข้าไปในพื้นที่ความรับผิดชอบของผู้อื่น และช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้การทำงานร่วมกัน (เลิศ อำนันทนะ, 2535) แต่เมื่อครูผู้สอนจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน พบว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีแนวคิด และแนวทางการทำงานศิลปะที่แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละคน บางคนไม่กล้าแสดงออก บางคนมีแนวคิดที่ครอบงำผู้อื่น และบางคนไม่รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ซึ่งอาจเป็นผลมาจาก 1) ความชื่นชมเฉพาะตัว อันเกิดจากนักเรียนบางคนชอบภาพทิวทัศน์ก็จะวาดแต่ทิวทัศน์ที่ตนเองชื่นชอบ โดยไม่สนใจงานลักษณะอื่น 2) ทักษะและความสามารถที่แตกต่างกันได้แก่ความแม่นยำในการวาด ความกล้าแสดงออกในการสร้างผลงาน 3) ความคาดหวังที่แตกต่างกัน บางคนคาดหวังน้อย บางคนคาดหวังความสำเร็จของผลงานสูง 4) การประเมินคุณค่าในงานศิลปะที่แตกต่างกัน บางคนมองเห็นว่าผลงานชิ้นนี้สวยแล้ว บางคนมองว่าต้องมีความซับซ้อนกว่านี้

แนวคิดข้างต้นส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนศิลปะที่มุ่งเน้นความงามบนความหลากหลายตามบุคลิกภาพของแต่ละคน มองเห็นถึงคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของผู้อื่น ผู้สอนจึงหันไปเน้นการเรียน การสอนเป็นรายบุคคล ทั้งที่จริงแล้วผู้สอนควรสร้างกิจกรรมเพื่อให้ได้ผลงานศิลปะที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ โดยไม่ทำลายบุคลิกภาพทางศิลปะของแต่ละคน เห็นคุณค่าของตนเองและคนอื่น ให้อยู่บนพื้นฐานของการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น และเป็นสุข ซึ่งการสร้างผลงานแบบ All for One–One for All เป็นแนวทางที่สามารถเสริมสร้างหลายทักษะไว้ในผลงานชิ้นเดียวกัน

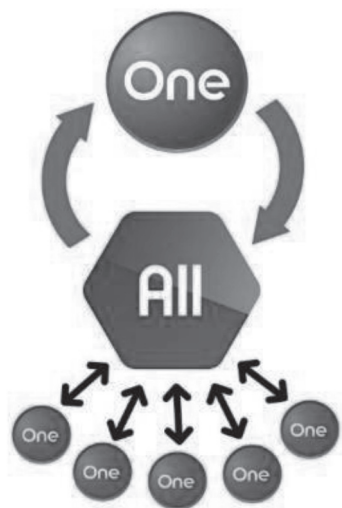
All for One–One for All

การจัดระเบียบการทำงานเป็นกลุ่มตามแนวคิด All for One–One for All เป็นการจัดระเบียบการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้ได้มาซึ่งผลงานที่มีความงามอย่างมีเอกภาพและคงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

All for One หมายถึง ผลงานหนึ่งเดียวที่เกิดจากความเป็น อัตลักษณ์ของแต่ละคน

One for All หมายถึง การสร้างผลงานศิลปะของแต่ละคน ซึ่งจะมีความหลากหลายมาอยู่ร่วมกันใน 1 ผลงาน

การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้นอกเหนือจากอัตลักษณ์ของตนเอง เกิดทักษะการเรียนรู้จากผู้อื่น เกิดการยอมรับ และการร่วมมือ ชื่นชม ชิงกันและกัน

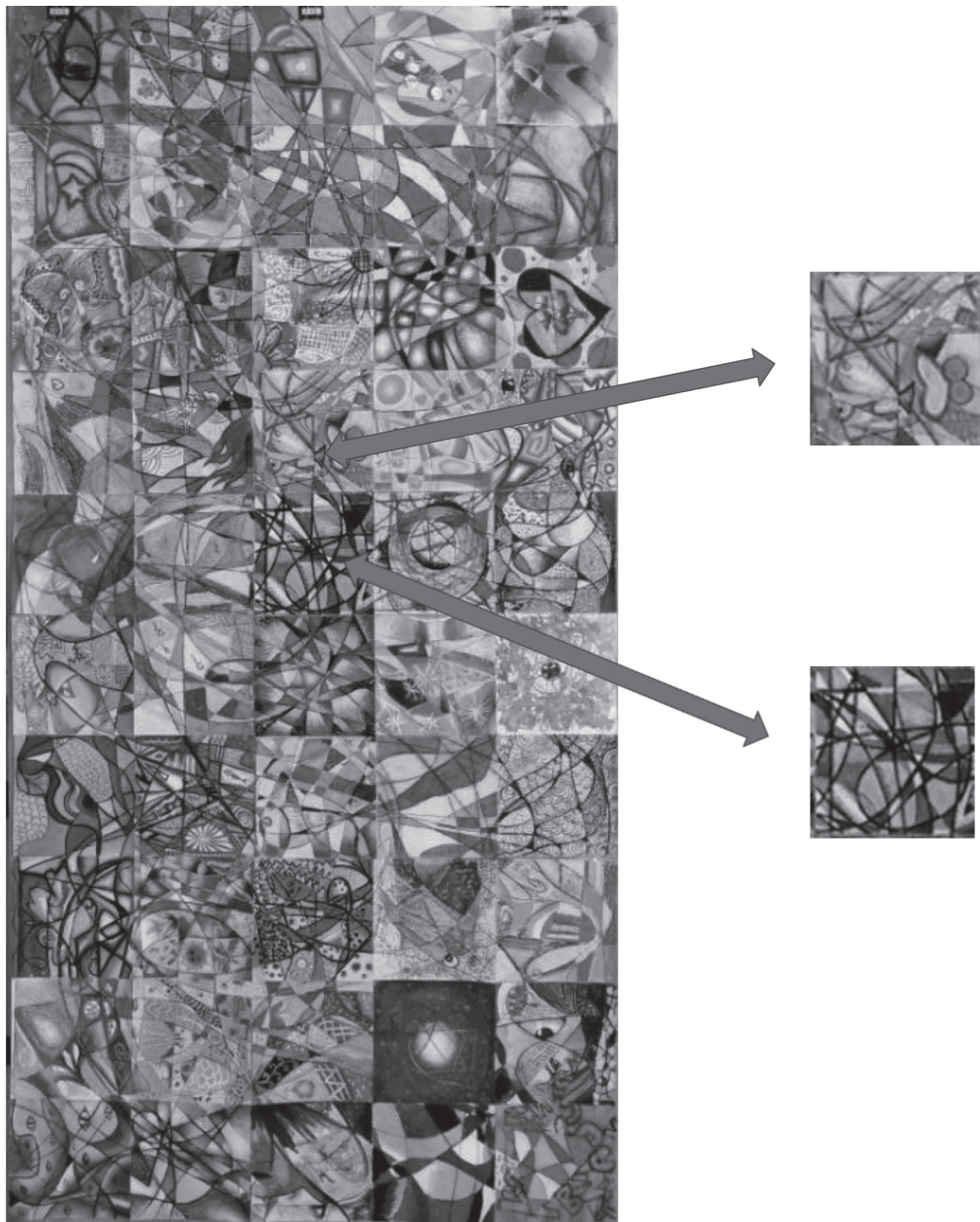
ภาพ 2 แผนผังของการทำงานศิลปะ

All for One–One for All

การสร้างผลงานให้เป็นเอกภาพบนความหลากหลายของแต่ละบุคคล กล่าวคือ ความแตกต่างของ แต่ละบุคคล ส่งผลให้เกิดเรื่องราวที่หลากหลายในผลงานศิลปะ และในความหลากหลายที่เกิดขึ้นนั้น นักเรียนควรได้เรียนรู้ซึ่งกันและกันในการทำงาน และผลงาน

ที่แตกต่างกัน ในการสร้างงานศิลปะโดยใช้ทักษะกระบวนการทำงานแบบเป็นกลุ่มจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กเปิดโลกทัศน์ของตนเอง ได้เรียนรู้การทำงานของคนอื่น รู้จักเรียนรู้ และรับฟังข้อเสนอของเพื่อนในกลุ่ม

ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน ไม่สามารถที่จะจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวข้างต้นได้ แต่ถ้าเราสามารถจัดประสบการณ์เพื่อให้ทุกคนสร้างงานศิลปะที่มีเอกภาพ โดยกำหนดตัวกลาง (Transition) ที่จะมาประสานความขัดแย้ง แบ่งหน้าที่ แบ่งงาน ในขณะที่ตนเองก็ยังสามารถสร้างสรรค์งานในทิศทางที่ตัวเองต้องการ เมื่อทุกคนสามารถสร้างงานและสร้างเอกภาพในงานศิลปะร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ผลที่ได้ตามมาคือ ทุกคนจะเห็นคุณค่าของงานศิลปะ เห็นคุณค่าของตัวเอง และเห็นคุณค่าของบุคคลอื่น ตามเทคนิคของ Jigsaw ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ผลงานที่สำเร็จมาจากฝีมือของทุกคน ด้วยเทคนิคศิลปะการต่อภาพหลายความคิด (Jigsaw Art from Many Mind)

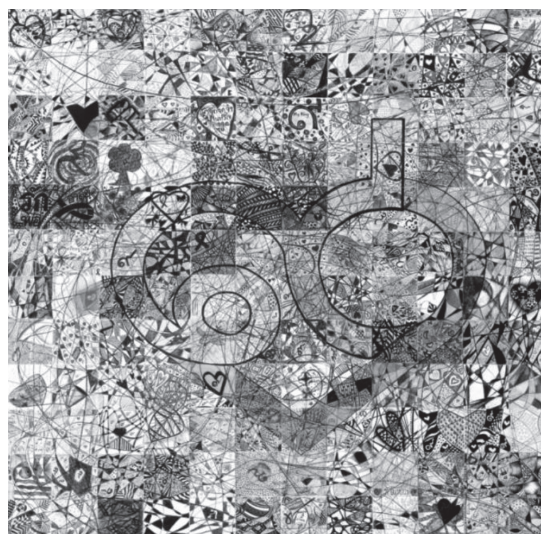
ภาพ 3 ผลงานศิลปะที่สร้างโดยนักศิลปะการต่อภาพหลายความคิด (23 กันยายน 2560)

Jigsaw Art from Many Mind

Jigsaw Art from Many Mind เป็นเทคนิคศิลปะการต่อภาพหลายความคิด โดยใช้เทคนิคของ Jigsaw มาประยุกต์ใช้ กล่าวคือ เป็นการต่อภาพจากชิ้นส่วนเล็ก ๆ จนเกิดเป็นผลงานขนาดใหญ่ การสร้างงานศิลปะด้วยเทคนิคนี้ เพื่อเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม โดยมีการกำหนดตัวกลางร่วมกัน ซึ่งตัวกลางในงานศิลปะ ชิ้นนี้ คือ เส้นที่สามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกของแต่ละคนออกมา โดยวาดลงบนกระดาษแผ่นใหญ่ สมาชิกทุกคนจะร่วมกันสร้างตัวกลางนี้ขึ้นมาจนเกิดเป็นโครงสร้างที่อยู่ภายในผลงาน แล้วนำตัวงานนั้นมาตัดแบ่งแยกหน้าที่ของแต่ละคนในกลุ่ม จากนั้นแต่ละคนจะนำโครงสร้างหรือตัวกลางที่ถูกตัดแบ่งออกมากลายเป็นพื้นที่ที่เป็นส่วนของแต่ละคน แล้วนำมาสร้างสรรค์ผลงานต่อ ด้วยการสร้างเสริมแต่ง เพิ่มเติม ให้เกิดความงามตามบุคลิกภาพ ทักษะและประสบการณ์ของแต่ละคน การสร้างสรรค์งานของตน จะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ ด้วยเทคนิควิธีการต่าง ๆ มากมาย จนผลงานเกิดความสมบูรณ์แล้วจึงนำเรื่องราวและความสมบูรณ์ทั้งหมดนั้น

ภาพ 4 ผลงานผู้ชมงานการประกวด
นวัตกรรม Seoul International Invention
Fair 2015 26–29 พฤศจิกายน 2558

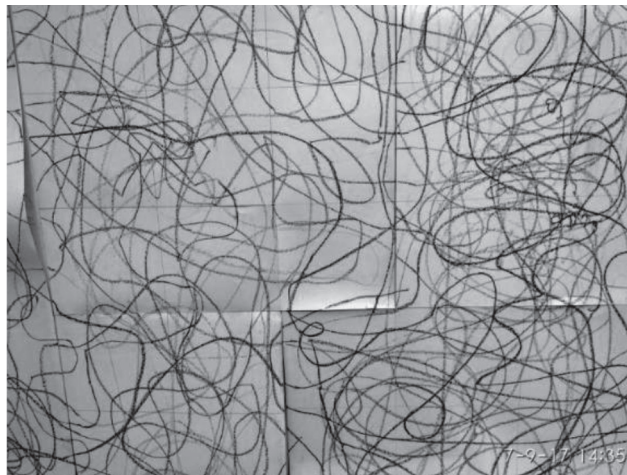
ภาพ 5 ผลงานอาจารย์และบุคลากรโรงเรียนสาธิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม ปี 2559

กลับมารวมตัวกันใหม่ ด้วยผลงานที่แต่ละคนสร้างสรรค์ขึ้นมาจากตัวกลางแรก ในผลงานสุดท้ายที่รวมกันจะเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เกิดเป็นเอกภาพที่เชื่อมโยงผลงานทุกชิ้นเข้าด้วยกัน ผลงานศิลปะที่สำเร็จนั้นเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจากความแตกต่าง และความหลากหลายของแต่ละคน จนประสานรวมเป็นหนึ่งเดียว

ผลงานที่กลับมารวมตัวกันใหม่นี้ เกิดจากตัวกลางที่ทุกคนสร้างขึ้นเป็น ตัวเชื่อมโยง ความแตกต่าง ความยุ่งเหยิง ความขัดแย้งกัน ของทุกคน เกิดเป็นเอกภาพที่อยู่ร่วมกันจนกลมกลืน อันประกอบไปด้วยเรื่องราว หลากหลายมากมาย เกิดคุณค่าในงานศิลปะ เกิดประสบการณ์ และเกิดคุณค่าในตัวสร้างผลงาน

ตัวกลาง (Transition)

ตัวกลางทางศิลปะ เป็นการทำให้สิ่งที่ขัดแย้งกันให้กลมกลืนกัน ด้วยการ ใช้ตัวกลางเข้าไปประสาน เช่น สีขาว กับสีดำ ซึ่งมีความแตกต่าง ขัดแย้งกันสามารถทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีเอกภาพ ด้วยการใช้สีเทาเข้าไปประสาน ทำให้เกิดความกลมกลืนกันมากขึ้น

ภาพ 6 เส้นอิสระ

สำหรับงานศิลปะ All for One–One for All ด้วยเทคนิค Jigsaw Art from Many Mind ซึ่งใช้เส้นอิสระ เป็นตัวกลางในการเชื่อมอัตลักษณ์ของผลงานแต่ละคนเข้าด้วยกัน กลายเป็นผลงานชิ้นใหญ่อย่างกลมกลืน และสวยงาม ซึ่งเส้นอิสระของแต่ละคน สามารถถ่ายทอดความรู้สึกได้อย่างหลากหลาย เมื่อแต่ละคนวาดเส้นอิสระจนเต็ม ภาพที่ได้สะท้อน

ให้เห็นถึง ความหลากหลายของอารมณ์เมื่อมาอยู่รวมกัน จนกลายเป็นความยุ่งเหยิง วุ่นวาย แต่ละเส้นสามารถสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกของแต่ละคนออกมา

เส้น (Line)

เส้นเป็นส่วนประกอบสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะ และเป็นหัวใจของการแสดงออกทางศิลปะ เส้นเป็นทัศนธาตุที่สำคัญที่สุด เป็นแกนของทัศนศิลป์ทุก ๆ แขนง เส้นเป็นพื้นฐานโครงสร้างของทุกสิ่งในจักรวาล เส้นแสดงความรู้สึกได้ทั้งด้วยตัวของมันเอง และด้วยการสร้างเป็นรูปทรงต่าง ๆ ขึ้น งานจิตรกรรมของไทย จีน และญี่ปุ่น ล้วนมีเส้นเป็นหัวใจของการแสดงออก ศิลปะตะวันตกบางคน เช่น ชันโดร บอตติเชลลี (Sandro Botticelli) วิลเลียม เบลก (William Blake) ราอูล ดูฟี (Raoul Dufy) ก็ใช้เส้นเป็นแกนสำคัญ นอกจากนี้ การเริ่มต้นและการพัฒนาจินตนาการของทัศนศิลป์ไม่ว่าจะเป็นจิตรกร ประติมากร หรือ สถาปนิก จะต้องอาศัยเส้นเป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้น การใช้เส้นนั้นเราสามารถจะกระทำได้อย่างรวดเร็ว ตรงใจ โดยสัญชาตญาณ หรือใช้อย่างพินิจพิเคราะห์ด้วยการใช้ปัญญา เส้นแสดงแก่นแท้ของทุกสิ่งได้อย่างเข้มข้นและยั่งยืนที่สุด (ชลูด นิ่มเสมอ, 2557)

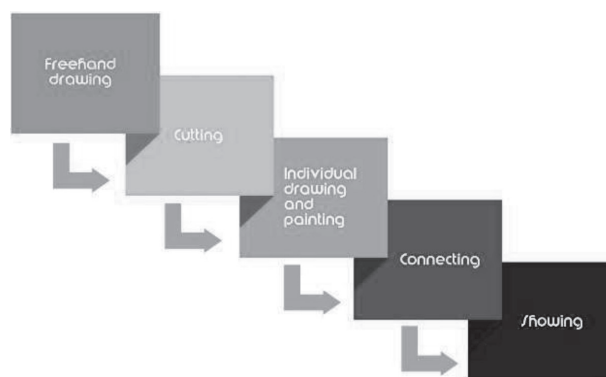
เส้นที่ใช้ในการแบ่งที่ว่างออกเป็นส่วน ๆ กำหนดขอบเขตที่ว่าง คือ ทำให้เกิดเป็นรูปร่าง (Shape) ขึ้นมา กำหนดเส้นรอบนอกของรูปทรง ทำให้มองเห็นรูปทรง (Form) ชัดขึ้น ทำหน้าที่เป็นน้ำหนักรองรับของแสงและเงา หมายถึง การแรงงาด้วยเส้น ให้ความรู้สึกด้วยการเป็นแกนหรือโครงสร้างของรูป และโครงสร้างของภาพ

เส้นเป็นพื้นฐานที่สำคัญของงานศิลปะ เส้นที่เป็นพื้นฐานมี 2 ลักษณะ คือ เส้นตรง และ เส้นโค้ง เส้นอื่น ๆ เรียกว่าเส้นขั้นที่ 2 ซึ่งเกิดจากการประกอบกันเข้าด้วยเส้นตรงและเส้นโค้ง เส้นเป็นตัวกำหนดขอบเขตของที่ว่าง ทำให้เกิดเป็นรูปร่าง และรูปทรงต่าง ๆ เส้นสามารถให้ความหมาย แสดงความรู้สึก และอารมณ์ได้ด้วยตัวเอง เส้นที่เกิดขึ้นจากการจัดวางในลักษณะที่ต่างกักัน จะให้ความรู้สึกที่ต่างกักันตามลักษณะของเส้น กล่าวคือ เส้นตรงให้ความรู้สึกแข็งแรง แน่นอน ตรง เข้ม ไม่ประนีประนอม หยาบและเอาชนะ เส้นโค้งเป็นคลื่นน้อย ๆ ให้ความรู้สึกสบาย เปลี่ยนแปลงได้ เลื่อนไหล ต่อเนื่อง มีความกลมกลืนในการเปลี่ยนทิศทาง ความเคลื่อนไหวช้า ๆ สุภาพ เป็นผู้หญิง นุ่ม และอ้อมเอิบ ถ้าใช้เส้นนี้มากจะให้ความรู้สึกกังวล เรื่อยเฉื่อย ขาดจุดหมาย เส้นโค้งวงแคบ ให้ความรู้สึกถึงการเปลี่ยน

ทิศทางรวดเร็ว มีพลังเคลื่อนไหวรุนแรง เส้นโค้งของวงกลม แสดงถึงการเปลี่ยนทิศทางที่ตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้ความรู้สึกเป็นเรื่องซ้ำ เส้นโค้งกันหอย ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว คลื่นคลาย และเติบโตเมื่อมองจากภายในออกมา ถ้ามองจากภายนอกเข้าไปจะให้ความรู้สึกที่ไม่สิ้นสุดของพลังเคลื่อนไหว เส้นฟันปลา หรือเส้นโค้งที่หักเหโดยกะทันหัน แสดงถึงการเปลี่ยนทิศทางที่เร็วมาก ให้จังหวะกระแทก เกร็ง ทำให้นึกถึงพลังไฟฟ้า ฟาผ่า กิจกรรมที่ขัดแย้ง ความรุนแรง และสงคราม เส้นนอน แสดงถึงความกลมกลืนกับแรงดึงดูดของโลก ให้ความรู้สึกพักผ่อน เจียบ เหยย สงบ ผ่อนคลาย เส้นตั้ง แสดงถึงความสมดุล ให้ความรู้สึกมั่นคง แข็งแรง พุ่งขึ้น จริงจัง และเจียบขริม เป็นสัญลักษณ์ของความถูกต้อง ซื่อสัตย์ มีความสมบูรณ์ในตัว เป็นผู้ดี มีสง่า ทะเยอทะยานและรุ่งเรือง เส้นเฉียง เป็นเส้นที่อยู่ระหว่างเส้นนอนกับเส้นตั้ง ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหว ไม่สมบูรณ์ ไม่มั่นคง เส้นที่เฉียงและโค้ง ให้ความรู้สึกขาดระเบียบ ตามยถากรรม ให้ความรู้สึกพุ่งเข้าหรือพุ่งออกจากที่ว่าง (ชูลุด นิยมเสมอ, 2557)

ความหมายและความสำคัญของเส้นที่แสดงความหมาย และให้ความรู้สึกในลักษณะต่าง ๆ เส้นจึงเป็นส่วนที่สำคัญของงานศิลปะ All for One-One for All โดยกระบวนการของการสร้างงานจะเริ่มต้นด้วย การลากเส้นของสมาชิกทุกคนในกลุ่มเกิดเป็น “เส้นอิสระ” ที่ประกอบกันด้วยเส้นตรงและเส้นโค้ง เกิดเป็นเส้นที่ต่อเนื่องกันไปไม่มีทิศทาง คล้ายเชือกพันกัน ให้ความรู้สึกงุ่นงาย ยุ่งเหยิง ไม่เป็นระเบียบ ซึ่งเส้นอิสระนี้ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสร้างความยุ่งเหยิง ขัดแย้ง และในขณะเดียวกันเส้นอิสระนี้ยังเป็นตัวกลางใน การเชื่อมโยงความยุ่งเหยิง และความขัดแย้งนั้นให้เกิดเอกภาพด้วยเช่นกัน

ขั้นตอนการสร้างงานศิลปะ All for One-One for All

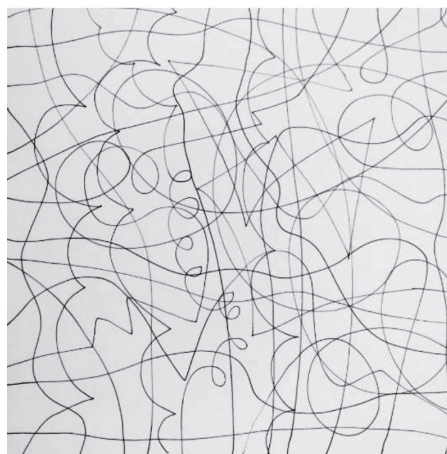
ภาพ 7 แผนผังขั้นตอนการทำงานศิลปะ All for One-One for All

การสร้างงานศิลปะ All for One-One for All เป็นการใช้เทคนิคของ Jigsaw ที่สามารถสร้างผลงานได้อย่างสวยงาม โดยมีตัวกลาง คือ เส้นอิสระ ที่ผสมผสาน ทำให้ผลงานของทุกคนมาอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน และเชื่อมโยง ซึ่งมีขั้นตอนในการทำงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวาดเส้นอิสระ (Freehand drawing) เป็นขั้นตอนแรกของการสร้างผลงานด้วยเทคนิคนี้ ทุกคนจะมีส่วนร่วมในการลากเส้นอิสระลงบนเฟรมขนาดใหญ่ ซึ่งแต่ละคนสามารถลากเส้น เช่น เส้นโค้ง เส้นหยัก เส้นตั้ง เส้นนอน ตามความชอบของแต่ละคน การลากเส้นจะต้องลากจากขอบเฟรมด้านหนึ่ง ไปยังอีกด้านหนึ่ง ทุกคนจะเรียนรู้วางแผนและทำงานร่วมกัน จนเกิดความพอใจของกลุ่ม

ภาพที่ 8 นักเรียนช่วยกันวาดเส้นอิสระ

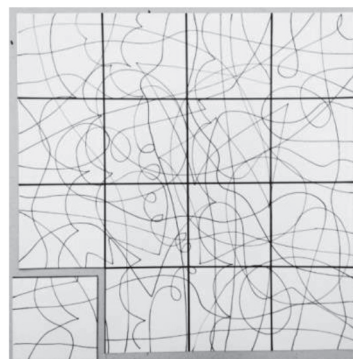
ภาพที่ 9 ผลงานเส้นอิสระในขั้นตอนที่ 1

ภาพที่ได้ของขั้นตอนนี้คือเส้นอิสระที่เกิดจากการรวมตัวของผู้คน ที่มีความหลากหลายทางความคิดมาอยู่ร่วมกัน ในพื้นที่เดียวกัน คล้ายเชือกพันกัน ให้ความรู้สึกวุ่นวาย ยุ่งเหยิง ไม่เป็นระเบียบ ในกระดาษแผ่นหนึ่ง แต่ละเส้นเป็นตัวแทนบุคลิกภาพ และเรื่องราวของสมาชิกแต่ละคน เปรียบเสมือนสังคม ๑ แห่ง

ขั้นตอนที่ 2 การตัดแบ่งผลงาน (Cutting) เป็นการตัดแบ่งพื้นที่ของกระดาษจากผลงานในขั้นตอนที่ 1 โดยสมาชิกในกลุ่มจะช่วยกันวางแผนเพื่อแบ่งพื้นที่ที่ออกเท่า ๆ กัน และช่วยกันตัดแบ่งกระดาษออกมา เปรียบเสมือนการแบ่งหน้าที่ของสมาชิกในสังคม ๑ แห่ง

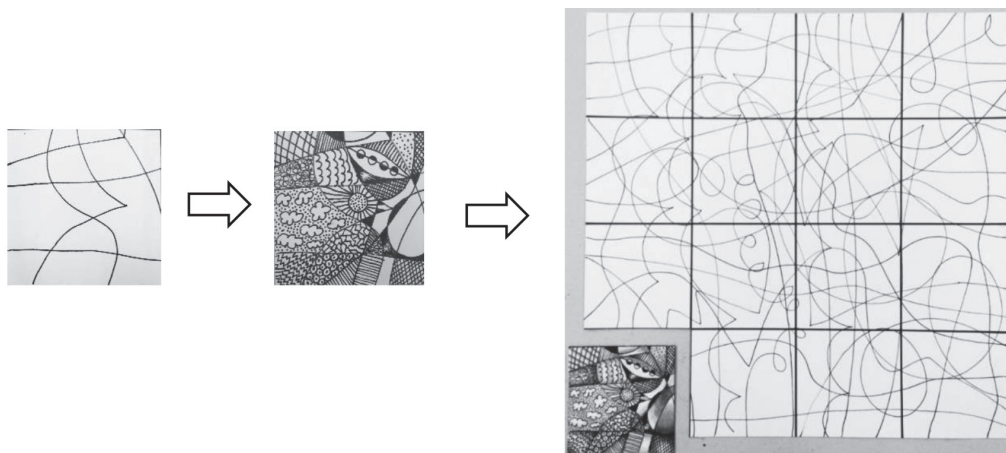

ภาพ 10 นักเรียนช่วยกันแบ่งพื้นที่

ภาพ 11 การตัดแบ่งพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 การวาดภาพและระบายสี (Drawing and painting) ขั้นตอนนี้เป็นการสร้างงานศิลปะด้วยทักษะและความสามารถของแต่ละคน ทุกคนจะใช้ทักษะและความสามารถเพื่อวาดรูป ระบายสี และตกแต่งผลงานที่ตนเองต้องรับผิดชอบอย่างเต็มที่จนเกิดความพอใจ เปรียบเสมือนการแยกย้ายไปทำหน้าที่ของตนเองในสังคม ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ผลงานที่เกิดขึ้นจึงเป็นตัวตนหรืออัตลักษณ์ของแต่ละคนที่ไม่ได้ถูกครอบงำด้วยคนอื่น

ภาพ 12 แสดงการแบ่งพื้นที่ - การสร้างผลงานเดี่ยว - นำมาต่อเป็นงานชิ้นใหญ่

ระหว่างที่แต่ละคนกำลังสร้างผลงานในขั้นตอนนี้ ถึงแม้ว่าจะแยกไปสร้างสรรค์ผลงานเดี่ยว แต่ทุกคนก็สามารถปรึกษา พูดคุย แลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นร่วมกันได้ ช่วงเวลานี้แต่ละคนจะเกิดการ เรียนรู้ทักษะและวิธีการการทำงานศิลปะจากสมาชิกคนอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน

ภาพ 13 นักเรียนในกลุ่มสร้างผลงานของแต่ละคน

ภาพ 14 นักเรียนสร้างผลงานของตนเอง

ภาพ 15 ผู้สร้างแสดงผลงานที่ตนเองสร้างขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การต่อภาพ (Connecting) จากผลงานที่ทุกคนแยกไปสร้างสรรค์จนสำเร็จ ขั้นตอนนี้จะนำผลงานของทุกคนมาตีตรวกัน ซึ่งแต่ละตัวผลงานที่ถูกตัดแบ่งออกมา นั้นจะมีตัวกลาง คือ เส้นอิสระที่ ทุกคนร่วมร่างขึ้นมาในขั้นตอนที่ 1 เป็นตัวเชื่อมโยงสมาชิกทุกคนให้เข้ากันอย่างกลมกลืน โดยทุกคนจะช่วยกันติดผลงานของแต่ละคนลงบนพื้นที่เดิมของตัวเอง จากผลงานชิ้นเล็ก ๆ ของแต่ละคน จนกลายเป็นผลงานชิ้นใหญ่ ที่ไม่สามารถขาดคนใดคนหนึ่งไปได้

ภาพ 16 แสดงการต่อผลงานของแต่ละคนเป็นงานศิลปะหนึ่งเดียว

ขั้นตอนที่ 5 การจัดแสดงผลงาน (Showing) ขั้นตอนนี้เป็นการแสดงผลงานศิลปะของสมาชิกทุกคน จากผลงานชิ้นเล็กของทุกคนจะรวมตัวกันกลายเป็นผลงานศิลปะชิ้นใหญ่ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของผลงาน ผลงานที่สำเร็จมีความสวยงาม แสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวของแต่ละชิ้นงานอย่างเป็นเอกภาพ

นักเรียนจะเกิดการเห็นคุณค่าของผลงานตัวเอง และ เห็นคุณค่าผลงานของผู้อื่น เพราะเกิดจากการนำผลงานของสมาชิกในกลุ่มมารวมให้เป็นหนึ่งเดียว สามารถทำให้ผู้สร้างงานได้เห็นในคุณค่าของงานทุก ๆ คนที่ได้ทำสุดท้ายในทุก ๆ ผลงาน ที่ได้หล่อหลอมกลายเป็นงานของตนเองเช่นกัน แต่ถึงแม้ว่าในการทำงานแต่ละคนจะทำตามแบบแผนและแนวทางของตนเอง ทำให้เกิดเรื่องราวและอารมณ์ที่แตกต่างกันออกไป เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่มีความแตกต่างกันไปด้วยลักษณะใด ๆ ก็ตาม แต่ทุกชิ้นงานจะกลับมาประสานรวมเป็นเนื้อเดียวกันโดยมีตัวกลางที่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดเอกภาพขึ้นมาได้ ผลงานที่ปรากฏจึงเต็มไปด้วยรายละเอียด สีสัน ความประณีต รูปแบบ จินตนาการ ลวดลายมากมาย จากการรวมกันเกิดเป็นความหลากหลาย เกิดคุณค่า ผลงานศิลปะเป็นหนึ่งเดียว และเมื่อนำมาจัดแสดงผลงาน นักเรียนแต่ละคนจะเกิดความภูมิใจในผลงานของตน ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของผลงานชิ้นใหญ่ ซึ่ง ภิญญู สาร (2549) ได้กล่าวว่า “นิทรรศการทางศิลปะ เปิดพรมแดนให้เด็ก ๆ ทุกระดับชั้นที่โรงเรียนกำหนด อ้าแขน และ จิตใจเข้าต้อนรับซึ่งกันและกันได้อย่างกว้างขวางบทบาท

ของวิชาศิลปศึกษาคือบทบาทของผู้ปฏิบัติทำลายชนชั้นทางปัญญา เป็นบทบาทก่อให้เกิดความเสมอภาค และส่งเสริมความงอกงามได้ภายหลัง”

ภาพ 17 นักเรียนกำลังชื่นชมผลงาน

ภาพ 18 ผลงาน All for One-One for All

บทสรุป

การสร้างผลงานศิลปะ All for One-One for All โดยการใช้เทคนิคโดยใช้เทคนิคศิลปะการต่อภาพหลายความคิด (Jigsaw Art from Many) เป็นการสร้างผลงานให้เกิดความงาม เป็นรูปแบบของการทำงานศิลปะที่ช่วยให้ผู้สร้างผลงานเรียนรู้การทำงานร่วมกัน รู้จักแบ่งหน้าที่ เรียนรู้รูปแบบและการทำงานของผู้อื่น และยังได้สร้างผลงานของตัวเองได้อย่างเต็มที่ ตามทักษะและประสบการณ์ของตนเอง ได้แสดงออกอย่างเต็มที่ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและของผู้อื่น เห็นคุณค่าของการทำงานศิลปะ งานศิลปะ All for One-One for All เป็นงานศิลปะที่ไม่สามารถขาดสมาชิกคนใดคนหนึ่งได้ ผลงานที่ได้จะเป็นหนึ่งเดียว มีความงาม จากความหลากหลายของทุกคน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชลุด นิมเสมอ. (2557). *องค์ประกอบของศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2549). ศิลปะกับชีวิตประจำวันของเด็ก. ใน เลิศ อานันท์นะ (บ.ก.), *แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะ* (น. 27-33). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ สาร. (2549). ศิลปะในทัศนะของคนไม่เป็นศิลปิน. ใน เลิศ อานันท์นะ (บ.ก.), *แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะ* (น. 43). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลิศ อานันท์นะ. (2535). *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Joseph, J. M. (1994). *The resilient child: Preparing today's youth for tomorrow's world*. New York, NY: Insight Books.